

PROF. UNIV. DR. VALENTIN CIORBEA
DR. CORNEL ȚUCĂ
DR. CORNELIA-ELENA BOBE

**Dobrogea în izvoare istorice noi -
anii 1877-1878 și 1906**

**ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ
DIN ROMÂNIA**

**DOBROGEA ÎN IZVOARE
ISTORICE NOI - ANII 1877-1878 ȘI
1906**

Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea

Dr. Cornel Țucă

Dr. Cornelia-Elena Bobe

(Editori)

**Editura Academiei Oamenilor de Știință din România
București - 2021**

Se dedică împlinirii a 143 de ani de la unirea Dobrogei la România.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Dobrogea în izvoare istorice noi: anii 1877-1878 și 1906/ ed.:

prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, dr. Cornel Țucă, dr.

Cornelia Bobe. - București : Editura Academiei Oamenilor

de Știință din România, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-8636-86-3

I. Ciorbea, Valentin (ed.)

II. Țucă, Cornel (ed.)

III. Bobe, Cornelia-Elena (ed.)

Motto:
Profesorului universitar dr.
Ion Bitoleanu (1936-2020),
istoric dobrogean de marcă
și cadru didactic prețuit

CUPRINS

Succinte clarificări.....	9
Lista documentelor	13
Hărți cu localitățile și traseul parcurs de comisia Marelui Stat Major	111

Succinte clarificări

După *Dobrogea în documente diplomatice românești (1878-1884)*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2019, 165 p., editată împreună cu dr. Florin Stan și *Dobrogea în anul 1878 după rapoartele Ștefan Fălcoianu și Ioan I. Murgescu*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2020, 185 p., realizată cu dr. Cornel Țucă, ambele publicate în parteneriat cu „Ziua de Constanța”, propunem anul acesta o nouă lucrare din proiectul nostru care are ca obiectiv depistarea și publicarea de izvoare inedite referitoare la istoria Dobrogei între anii 1877-1945.

Volumul de față - *Dobrogea în izvoare istorice noi - anii 1877-1878 și 1906* - este un demers editorial pregătit în echipă. Mai întâi, colegul dr. Cornel Țucă ne-a pus la dispoziție dosarul cu documente referitoare la rezultatele cercetării efectuate între 8 februarie și 19 martie 1906 de trei ofițeri din Statul Major General, maiorul Ioan Popovici și căpitani Gheorghe Tătărescu și Gheorghe Scărlătescu, depistat în Depozitul Central de Arhivă Pitești al Arhivelor Militare Naționale¹.

Titlul, însă, atenționează cititorul că va găsi izvoare referitoare la realități dobrogene și din anii 1877-1878. Cum bine se știe, 1878 este anul în care cea mai mare parte a Dobrogei a fost unită la România prin decizia Congresului de la Berlin (13 iulie 1878). Hotărârea politică și juridică adoptată de Marile Puteri ale Europei a impus Guvernului de la București să pregătească preluarea regiunii. A fost absolut necesar să se cunoască mai întâi realitățile dintre Dunăre și Marea Neagră. Cea mai importantă misiune de cercetare în teren a Dobrogei au realizat-o ofițerii superiori colonelul Ștefan Fălcoianu și locotenent-colonelul Ioan I. Murgescu la solicitarea lui Mihail Kogălniceanu, ministrul Afacerilor Străine.

În raportul său adresat acestuia, datat 19 octombrie 1878, „privitor la rezultatele studiilor recunoașterilor generale făcute în Dobrogea (Partea decisă de Congresul de la Berlin a se alipi la România)”² Ștefan Fălcoianu a prezentat situația

¹ Arhivele Militare Naționale, fond Marele Stat Major, Secția a 3-a Operații, dosar 26 (passim).

² Valentin Ciorbea, Cornel Țucă (editori), *Dobrogea în anul 1878 după rapoartele Ștefan Fălcoianu și Ioan I. Murgescu*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2020, p. 37.

1 aprilie 1907), a inițiat în anii 1905-1906 misiuni de recunoaștere în Dobrogea. Bunăoară, în anul 1905, în urma unei misiuni de cercetare în zona de sud a regiunii transdunărene în legătură cu integrarea Dobrogei în sistemul național de apărare a României, generalul Nicolae Tătărescu a întocmit raportul³. Sub conducerea sa, între 8 februarie și 19 martie 1906 (în document apar și datele 8 februarie - 8 martie 1906) trei ofițeri din Statul Major General, maiorul Ioan Popovici și căpitani Gheorghe Tătărescu și Gheorghe Scărlătescu, au realizat o misiune de documentare și culegere de informații conform planului din 188 de localități, dintre Dunăre și Marea Neagră. Timp de 39 de zile cei trei ofițeri au studiat localitățile din sudul, zona centrală și de nord a regiunii. S-au realizat hărți la scară de 1/400.000, traseul urmat de ofițeri este marcat, localitățile fiind numerotate cu cifre roșii care se regăsesc în statistica întocmită. Sub numerele roșii, pe hartă sunt scrise cifre cu albastru care precizează cantitatea de apă în metri cubi care se putea extrage într-o oră în fiecare localitate.

Datele culese au fost centralizate de către căpitanul Gheorghe Marinescu. Sunt două tabele, primul cuprinde date despre 104 localități, iar în cel de-al doilea, găsim informații referitoare la 84 de așezări. Capul de tabel include multe rubrici pe care le enumerăm în continuare: *localitatea; felul (comună, sat, oraș); comuna din care face parte, plasa, județul; locuințe (case, bordeie), hanuri, hoteluri, cârciumi, mori de vânt, mori de apă, brutărie, numărul de pâini care se pot coace în 24 de ore; populația totală; vite mari (armăsari, cai, boi, vaci, bivoli, viței, mânzați, asini); vite mici (oi, berbeci, capre, porci); adăposturi pentru apă (puțuri, fântâni, izvoare, debit de apă pe oră); adăposturi pentru animale (grajduri, coșere, șoproane, câte vite pot conține); spitale cu paturi; producție (porumb, grâu, fasole, cartofi); furage (orz, ovăz, fân, pae); transport (care, căruțe); observațiuni generale.*

Întrucât numărul de rubrici și dimensiunile tabelor este foarte mare, am optat pentru prezentarea datelor în text continuu, ținând cont de toate informațiile scrise în rubricile prezentate, astfel cititorul să poată urmări cu atenție ceea ce îl interesează.

Comparând dispunerea administrativă a localităților cu cele prezentate de Marin Ionescu-Dobrogianu în monumentală sa lucrare, *Dobrogea în pragul veacului XX. Geografia matematică, fizică, politică, economică și militară*,

³ General-locotenent (r) dr. Avram Cătănici (coord.), *Șefii Statului Major General. Enciclopedie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2014, p. 95.

București, Atelierele Grafice I.V. Socecu, 1904, 1010 p., am constatat că în documentul realizat de Marele Stat Major apar unele diferențe pe care le-am marcat cu italic.

Precizăm că datele din 14 localități au fost publicate de dr. Cornel Țucă⁴. Cercetarea comisiei militare evidențiază date și aprecieri privind poziția administrativă a localității, populația, locuințele, numărul camerelor, întreținerea imobilului. Respectivele date erau importante pentru o eventuală încartiruire a trupelor dislocate în localitățile cercetate. Cu prioritate, realizatorii documentelor și șefii lor erau interesați de cantitatea de apă ce se putea asigura de fiecare localitate și spațiile de cazare și alimentație.

În redarea documentelor s-a păstrat grafia epocii și transcrierea identică a informațiilor. De procesare s-a învrednicit doamna dr. Cornelia-Elena Bobe căreia îi mulțumesc pentru efortul depus și interesul arătat pregătirii volumului pentru tipar.

15 octombrie 2021

Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea,
Membru A.O.Ș.R.

⁴ Prof. dr. Cornel Țucă, *Situația demografică a zonei viticole Dobrogea, în anul 1906*, în *Armata română și mass - media. Studii și comunicări prezentate la sesiunea științifică dedicată Zilei Arhivelor Militare și aniversarea a 93 de ani de la înființarea Centrului de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice* (coord. Comandor dr. Marian Moșneagu, colonel dr. Florea Petrișor, dr. Cornel Țucă), Brăila, 28 iulie 2013, Editura Istros, 2013, pp. 207-311.

Lista documentelor

1. **7 martie 1877** – Raport sintetic al guvernatorului I. V. Beloțercoveț privind situația administrativă a Dobrogei, a populației, telegrafului, funcționarilor, școlilor, și bogățiilor naturale 15
2. **14 iunie 1877** – Scrisoare a generalului-locotenent Apolon Ernestovici Zimmerman, comandantul Corpului 14 armată rus, către consilierul Curții Ivan Vasilievici Beloțercoveț, referitoare la instalarea administrației civile la Babadag și misiunea pe lângă generalul I. I. Saneșev de dezarmare a circasienilor 17
3. **1 iulie 1877** – Scrisoarea principelui Cerkassky, consilier de stat, către consilierul Curții Ivan Vasilievici Beloțercoveț și consilierul colegial Yuzefovici în legătură cu numirea în funcția de consilier interimar al sangeacului Tulcea a lui I. V. Beloțercoveț 18
4. **9 iulie 1877** – Ordin al șefului Statului Major, generalul adjutant Nepokoicitsky, privind numirea de înalți funcționari în districtele ocupate de armata rusă în Dobrogea și Bulgaria 20
5. **1877** – Listă privind activitățile și funcțiile ocupate până în luna martie 1877 de consilierul Ivan Vasilievici Beloțercovetz 21
6. **13 mai 1878** – Copie a raportului administrației ruse adresată inițial la 26 aprilie 1878 prințului Dandukov-Korsakov, comisar imperial rus în Bulgaria 25
7. **13 august 1878** – Raport al generalului-locotenent V. N. Veriovkina privind activitatea lui Ivan Vasilievici Beloțercoveț ca atașat la Corpul 14 Armată în campaniile din 1877 34

8. **21 august 1878** – Notă a Cancelariei Comisariatului rus din Bulgaria către guvernatorul interimar Beloțercoveț prin care era anunțat că i s-au expediat 71 de medalii de bronz pentru decorarea persoanelor care au intrat în serviciu înainte de 19 februarie 1878 35
9. **1 septembrie 1878** – Certificat emis de Administrația guvernatorului Dobrogei prin care se confirmă dreptul lui I. V. Beloțercoveț de a primi medalia de bronz deschis pe panglica Sf. Andrei și Sf. Gheorghe pentru participare la războiul din 1877-1878 36
10. **26 noiembrie 1878** – Certificat prin care guvernatorul Ivan Vasilevici Beloțercoveț era împuternicit de către ministrul-rezident al Imperiului Rus la București, baronul Fiodorovici Dimitri Stuart să predea Dobrogea Comisiei române prezidate de Nicolae Catargi 37
11. Brevet pentru Crucea trecerii Dunării acordat lui Ivan Vasilevici Beloțercovetz de către Domnitorul Carol I 38
12. Facsimile ale unor documente din Arhiva de Politică Externă a Imperiului Rus privind activitățile lui I. V. Beloțercovetz (1877-1878) 39
13. **19 martie 1906** – Date statistice culese în misiunea de recunoaștere în 104 localități ale Dobrogei între 8 februarie și 19 martie 1906 de către echipa de ofițeri din Marele Stat Major, căpitan Mironescu Gheorghe, căpitan Scărlătescu Gheorghe, maior Popovici Ioan, sub directa îndrumare a generalului Nicolae Tătărescu..... 42
14. **19 martie 1906** – Tabel - (Anexa B) - cu rezultatele cercetării efectuate în 84 de așezări..... 83

7 martie 1877 – Raport sintetic al guvernatorului I. V. Beloțercoveț privind situația administrativă a Dobrogei, a populației, telegrafului, funcționarilor, școlilor, și bogățiilor naturale

Telegraf din Tulcea

Telegramă № 134 la Sankt Petersburg către Ministrul adjunct al afacerilor externe, senatorul N.K.Ghirs

7 martie

Sangeacul Tulcea cuprinde următoarele districte: Sulina, Tulcea, Măcin, Ghirs, Medgidia, Köstence, Babadag; două porturi maritime și două porturi fluviale; spațiul de la gurile brațului Chilia la Tuzla la sud de Köstence este de 8 mii de verste pătrate.

Populație: înainte de război erau 15 de mii de familii creștini, 13 de mii de familii musulmani din care două treimi - tătari, în total au rămas doar 28 de mii de familii. În timpul războiului - 4738 de bulgari, în principal în districtul Babadag; 3500 de ruși în districtele Babadag, Sulina și Tulcea; 5331 de români trăiesc de-a lungul Dunării; 1954 sunt greci și alții; în total 15523 de familii. Au mai sosit aproximativ 9106 de bulgari care au fugit din cetatea Bazargic din Silistria.

Sunt aproximativ 200 de funcționari cu normă de salariu întregă și funcționari independenți, în afara tuturor costurilor aranjamentului final al provinciei, am predat trezoreriei 92236, balanța casei de la Tulcea rămâne 48896 ruble.

Au fost construite 367 de verste ale telegrafului, 16000 este numărul de expediții trecute începând cu august, venit net de 4900.

288 de dosare penale soluționate de instanțele din Tulcea, precum și 666 de dosare civile în valoare de o sută de mii de ruble.

Numărul școlilor din Dobrogea este 28.